

การถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
(ศพก.) อำเภอยะหา จังหวัดยะลา
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓

โดยทีมถอดบทเรียน (จนท. ผู้รับผิดชอบงาน ศพก.ระดับจังหวัดและอำเภอ)

สำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา

พ.ศ. ๒๕๖๓

คำนำ

โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นงานนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ต้องมีการบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงานจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้ ศพก. เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดแก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ และที่สำคัญคือเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ กรมส่งเสริมการเกษตร กำหนดการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานศพก. ภายใต้ประเด็น “เกษตรปลอดภัย” และดำเนินการถอดบทเรียนจังหวัดละ ๑ เรื่อง โดยการคัดเลือก ศพก. หรือเครือข่าย ศพก. ที่มีจุดเด่นในเรื่องเกษตรปลอดภัย เพื่อใช้เป็นต้นแบบและแนวทางในการส่งเสริมการเกษตรแบบปลอดภัยโดยกระบวนการเกษตรกรถ่ายทอดสู่เกษตรกรด้วยตนเอง

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอยะหา โดยมีนายต่อเลาะ สะคือบา เป็นเกษตรกรต้นแบบของ ศพก. อำเภอยะหา โดยมีการปลูกพืชร่วมยางพาราที่โดดเด่นเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรในพื้นที่ จนได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร และมีแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรหรือผู้สนใจอื่นๆ สำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา จึงได้คัดเลือก ศพก.อำเภอยะหาเป็นจุดถอดองค์ความรู้ด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร และต้นแบบในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ในปี ๒๕๖๓ เพื่อเป็นข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาการเกษตรให้ได้รับมาตรฐานด้านการผลิตสินค้าเกษตรและเป็นแนวทางในการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรท่านอื่นๆ ต่อไป

สำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา

สิงหาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
๑. ทำเนียบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอยะหา	๑
๒. ประเด็นการถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร (ศพก.) ปี ๒๕๖๓	๔

ฐานการเรียนรู้ที่ ๒ การรวมกลุ่มสหกรณ์ รวมกลุ่มเพื่อผลิตและจัดการการผลิต ตามความต้องการของสมาชิก

ฐานการเรียนรู้ที่ ๓ การเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิต การปลูกพืชร่วมยางพารา และการทำเกษตรผสมผสาน

ฐานการเรียนรู้ที่ ๔ การผลิตปุ๋ยเพื่อลดต้นทุน การตรวจวิเคราะห์ดิน ผสมปุ๋ยใช้เอง และการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

ฐานการเรียนรู้ที่ ๕ การทำบัญชีรับจ่าย / ครັวเรือน เพื่อควบคุมรายรับ/รายจ่ายในครัวเรือน

ฐานการเรียนรู้ที่ ๖ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ลดการใช้น้ำในภาคการเกษตร ระบบน้ำหยด การสูบน้ำแบบแอร์เว

ฐานการเรียนรู้ที่ ๗ เทคนิคการเลี้ยงสัตว์เสริมรายได้ และการผลิตพืชอาหารสัตว์

ฐานการเรียนรู้ที่ ๘ เทคนิคการเลี้ยงปลาน้ำจืด และการแปรรูปอาหารจากปลาน้ำจืด

แปลงเรียนรู้ :

เครือข่าย : ศูนย์เครือข่าย จำนวน ๑๘ ศูนย์ ข้อมูล ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒

ชื่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร :

นางสาวมารีนา เจ๊ะตาเย๊ะ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

เบอร์โทรศัพท์ : ๐๘ ๓๑๙๒ ๙๙๐๔

ประเด็นการถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร (ศพก.) ปี ๒๕๖๓

๑. ประวัติความเป็นมา

๑.๑ เกษตรกรต้นแบบ

นายต่อละ สะตือบา อายุ ๕๘ ปี อาชีพหลัก เกษตรกร เริ่มประกอบอาชีพเกษตรกรตั้งแต่วัยรุ่น อายุประมาณ ๒๐ ปี โดยทำการติดตอยางพาราจำหน่าย พื้นที่ทำการเกษตรของครอบครัวมีจำนวนทั้งหมด ๗ ไร่ (เอกสารสิทธิ์เป็น สทก.) แบ่งออกเป็น พื้นที่ปลูกยางพารา และพื้นที่บ่อปลา มีเนื้อที่ประมาณ ๗ ไร่ และมีการปลูกสละแซมยางพารา เนื้อที่ประมาณ ๒ ไร่ โดยมีแรงงานทำการเกษตร ซึ่งเป็นบุคคลภายในครอบครัว จำนวน ๖ คน

ก่อนที่จะมาเป็นเกษตรกรเต็มตัว เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบาโร๊ะ อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ก็เลยได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานด้านการเกษตรหลายแห่งด้วยกัน จึงมีแนวคิดมาทำ ศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตร และเมื่อได้ลงมือทำการเกษตรแบบผสมผสานแล้ว สำนักงานเกษตรอำเภอยะหา จึงได้ส่งเสริมให้จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ส่งแปลงเกษตร เข้าประกวดแปลงกิจกรรมตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดยะลา ประจำปี ๒๕๕๔ ประเภทแปลงระดับหมู่บ้าน ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ ๒ จากสำนักงาน เกษตรจังหวัดยะลา ซึ่งส่งผลให้มีความภาคภูมิใจกับอาชีพเกษตรกรกรม หลังจากนั้นได้รับการส่งเสริมจาก เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบตำบลบาโร๊ะ ให้จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร โดยจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา กิจกรรมทาง โดยมีการปลูกสละ แซมยางพารา (พันธุ์สละที่ปลูกได้แก่ พันธุ์ Pondok และ Madu) และเลี้ยงปลาน้ำจืด (ปลาแรด) เป็นอาชีพ เสริมจากสวนยางพารา

ก่อนที่จะมีการจัดตั้ง ศพก. ในแปลงมีอาคารศูนย์เรียนรู้เป็นอาคารไม้มุงหลังคาด้วยมุงจาก และได้รับการประสานงานจากธนาคารเกษตรและสหกรณ์ในการนำลูกค้าโครงการพักชำระหนี้เข้ามาอบรมศึกษาดูงาน ที่ศูนย์เรียนรู้ และเมื่อได้มีการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ก็เลยได้รับการสนับสนุนงบประมาณก่อสร้างอาคารศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) จากสำนักงานเกษตรอำเภอยะหา นอกจากนี้ได้รับสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ๔๒ สำนักงานพัฒนาภาค ๔ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาด้วย

๑.๒ ศพก.

๒. แรงจูงใจในการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย

ได้รับประสานงานจากศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรยะลา เพื่อเข้ามาตรวจสอบเพื่อให้การรับรอง มาตรฐานสินค้าเกษตร GAP ประมาณ ปี ๒๕๕๒ จึงมีความเข้าใจและให้ความสนใจเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า เกษตร GAP ซึ่งจะเป็นเครื่องการันตีคุณภาพผลผลิตผลผลิตอินโดในแปลงได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ตนเอง ก็ทำการเกษตร โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อทำให้ผลผลิตมีความปลอดภัยจากสารพิษ

๓. วิธีการดำเนินงาน

- ในพื้นที่ ๒ ไร่ที่ปลูกสละร่วมยางพารา มีจำนวนต้นสละทั้งหมดประมาณ ๔๐๐ ต้น โดยมีระยะปลูก ๓×๓ เมตร หากทำการปลูกด้วยต้นกล้าที่เพาะจากเมล็ดต้องให้มีอายุ ๘ เดือนถึงสามารถไปปลูกลงดินได้ แต่มีความเสี่ยงที่จะได้ต้นตัวผู้มากกว่าต้นตัวเมีย และถ้าหากปลูกด้วยต้นแยกหน่อจากต้นแม่ จะลักษณะแม่ต้นแม่ทุกประการ
 - แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร ธารน้ำที่ขุดภายในแปลงจำนวน ๑ บ่อขนาด ๕×๑๐ เมตร และได้ติดตั้งระบบสปริงเกอร์ในการให้น้ำในแปลง
 - สถานที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอยะหา พื้นที่เดิมเป็นป่าไม้ไผ่ จึงเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยมีเอกสารสิทธิ์เป็น สทก.
 - ดำเนินการตัดแต่งทางใบประมาณเดือนมกราคมของแต่ละปี พร้อมทั้งใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๕ - ๑๕ - ๑๕ ปีละ ๑ ครั้งหลังตัดแต่งทางใบ เพื่อเพิ่มปริมาณธาตุอาหารพืชในดิน
 - ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ แปลงสละอินโดได้ประสบปัญหาการระบาดของแมลงศัตรูพืช (ด้วงสละ) ซึ่งมักจะพบในช่วงฤดูฝน เข้าทำลายเกสรตัวผู้ ตัวเมีย และตัวอ่อนของด้วงสละ (หนอน) จะเจริญเติบโตเข้าทำลายโดยการเจาะเมล็ดสละ ประชาน ศพก. ยะลาจึงได้ทดลองแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยใช้ใบมะกรูดขยำในน้ำแล้วเอาไปพ่นไล่แมลงศัตรูพืช (ด้วงสละ) ก่อนทำการผสมเกสร
 - วิธีการเก็บเกสรตัวผู้เพื่อใช้ในการผสมเกสร โดยเก็บละอองเกสรตัวผู้ในช่วงเช้า (เวลา ๗ โมงเช้า ดีที่สุด) ตัดเกสรตัวผู้แล้วเคาะใส่กระดาษและนำไปใส่ในกระปุกที่รองด้วยกระดาษก่อนนำไปเก็บในตู้เย็น
 - การผสมเกสรตัวผู้บนเกสรตัวเมีย จะต้องช่วยปกเปลือกของช่อเกสรตัวเมีย เพื่อความสะดวกในการช่วยผสมเกสร และต้องให้เกสรตัวเมียบานจึงจะสามารถผสมเกสรได้
 - และเมื่อมีการผสมเกสรแล้ว จะมีวิธีการจัดการหลังผสมเกสร โคนที่หลังจากผสมเกสรแล้ว ๒ เดือน จะทำการตัดแต่งช่อให้มีผลสละประมาณ ๑๒ - ๒๐ ผลต่อช่อ
 - เทคนิคการไถผล จะใช้มีดสะกิดหรือเจาะผลเล็กหรือผลที่ไม่สมบูรณ์
 - เคล็ดลับของการผลิตสละอินโดให้อร่อย โดยใช้ น้ำหมักกนม เพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิตของสละอินโด โดยการนำนมจำนวน ๑๐ กล่องผสมกับหัวเชื้ออีเอ็ม (EM) หมักทิ้งไว้ประมาณ ๒๐ วัน แล้วนำน้ำหมัก ๑ ส่วนผสมน้ำ ๒๐ ลิตร รดต้นสละก่อนการเก็บเกี่ยว ๑๐ วัน
 - นอกจากนี้ยังมีการใช้ฮอร์โมนไข่ เพื่อทำให้ผลใหญ่ กรอบ หวาน
 - วิธีการเลือกเก็บผลผลิตจะใช้วิธีการสังเกตที่เปลือกของผลสละ ผิวจะมันวาว พร้อมเก็บเกี่ยว
 - วิธีการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ตัดผลผลิตสละ ขนย้ายกลับบ้าน แล้วทำการเป่าแล้วบรรจุใส่กล่อง พร้อมจำหน่าย ไม่มีการคัดเกรด
 - ประชาน ศพก. ได้ทดลองผสมเกสรตัวผู้ระก้ากับเกสรตัวเมียสละอินโดทำให้ได้ผลผลิตที่มีเนื้อเช่นเดียวกับผลสละอินโดแต่จะมีรสชาติหวานอมเปรี้ยว แต่มีหลายข้อ (เพื่อพัฒนาให้ได้พันธุ์สละใหม่ๆ)

๔. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- หัวใจ ใจสู้
- กล้าลอง กล้าทำ
- คิดแล้ว ลงมือทำ

๕. ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข (ถ้ามี)

- แผลงศัตรูพืชด้วงสละ คล้ายตัวมอดข้าว (ขณะนี้สามารถผลิตสารไล่แมลงศัตรูพืชดังกล่าว โดยใช้ใบมะกรูดขยำในน้ำแล้วเอาไปพ่นไล่แมลงศัตรูพืช (ด้วงสละ))

๖. ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม (ต่อตัวเกษตรกร รายได้ หรือคุณภาพชีวิต เป็นต้น)

- สามารถขายผลผลิตที่มีคุณภาพ
- ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
- สามารถจำหน่ายผ่านช่องทาง Line (ผู้บริโภครู้จักผ่านสื่อ เช่น วิทยุ วารสาร) โดยส่งสินค้าผ่าน Kerry

๗. การขยายผลสู่เกษตรกรอื่นๆ (ถ้ามี)

ดำเนินการขยายผลด้านความรู้เกี่ยวกับสละ โดยการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรทั่วไปที่มีความสนใจในการปลูกสละแซมยางพารา

ภาพประกอบกิจกรรมถอดบทเรียน

การถอดบทเรียนใช้เทคนิคแบบเล่าเรื่อง (Story Telling)

